

Ministerie van Natuur en Stikstof
Minister C. van der Wal-Zeggelink

Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
Minister H. Staghouwer

Datum: 13 april 2022

Betreft: Brandbrief leden van de commissies gebiedsgerichte aanpak
Bijlagen: 4

Kopie: Tweede Kamerleden, Provinciebesturen, Statenleden

Geachte Ministers Van der Wal en Staghouwer,

Naar aanleiding van uw Kamerbrief van 1 april 2022 betreffende de Hoofdlijnen van de gecombineerde aanpak van natuur, water, en klimaat in het landelijk gebied en van het bredere stikstofbeleid zijn er grote zorgen ontstaan bij de leden van de commissies gebiedsgerichte aanpak (GGA).

Gisteravond is er in Soest een spoedbijeenkomst geweest van een groot aantal vertegenwoordigers en afgevaardigden van de GGA's vanuit alle provincies.

Hoewel een aantal processen goed lopen, de samenwerking vaak in een prima sfeer verloopt en er ook goede bewegingen zijn, legt het kabinetsbeleid, zoals verwoord in voornoemde Kamerbrief, een zodanige druk op het proces dat het goed functioneren van de GGA's belemmerd wordt zo niet onmogelijk wordt gemaakt.

De opstelling van het Kabinet en u als verantwoordelijke Ministers heeft er toe geleid dat de diverse landbouwvertegenwoordigers van de GGA's in 4 provincies al hebben aangegeven uit het proces te stappen dan wel hun deelname on hold hebben gezet.

Tijdens de bijeenkomst van de GGA vertegenwoordigers is duidelijk geworden dat hoewel er per provincie enige verschillen zijn, de kern van de problemen zoals vermeld in de brieven van de uitgestapte provincies ook overeenkomen met het gevoel in de overige GGA's.

Duidelijk is in elk geval dat ongeacht vanuit welke belangenbehartigende organisatie de vertegenwoordiger in het GGA zit, er een zeer eenduidig geluid klinkt. Het Kabinet zal in onze richting moeten gaan bewegen om het proces te kunnen laten slagen.

De landbouw wil onderdeel van de oplossing zijn, dat kan alleen als zaken helder zijn, er gefaciliteerd wordt en perspectief geboden wordt. Aan geen van deze drie voorwaarden wordt momenteel voldaan.

De boodschap in de in bijlage bijgevoegde brieven is helder en de ministeries zijn nu aan zet.

Namens de GGA vertegenwoordigers

Provincie Gelderland
t.a.v. Gedeputeerde en Provinciale Staten
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

11 april 2022

Betreft: Brandbrief

Geachte heer Drenth,

Als Landbouw Collectief Gelderland hebben we ons altijd constructief en meedenkend opgesteld op alle niveaus binnen de Provincie. Op 10 maart jl. hebben wij nog met u en enkele beleidsmedewerkers van de provincie Gelderland gesproken over het stikstofbeleid en gebiedsprocessen. In dat gesprek hebben wij (evenals daarvoor) heel duidelijk onze zorgen rond gebiedsprocessen en onrealistische doelen aangegeven. Ook hebben we u een document en oplossingsrichtingen aangereikt, met handvaten voor de gebiedsprocessen. Tot op heden hebben wij nog geen uitsluitsel ontvangen over onze grote zorgen. Vandaag, 11 april 2022, hebben wij wederom een gesprek en bieden wij u deze brief aan.

Op 1 april jl kwam minister van der Wal met de Hoofdlijnenbrief. Die brief, het stikstofdebat op 6 april en alle uitspraken in de media en in gesprekken, hebben bij ons nog meer onrust, onzekerheid, verbijstering en boosheid opgeroepen. Het steeds maar weer de veehouders als dé boosdoeners neerzetten en het maar blijven zwaaien met het opkoop- en onteigeningsmes: dat is niet de manier om met ons ondernemers en voedselmakers om te gaan. Ook het zonder enige onderbouwing maar blijven stellen dat de natuur op code rode staat en soorten aan het uitsterven zijn, ten gevolge van.....altijd maar weer de stikstof afkomstig uit de veehouderij. Dit is bezijden de waarheid en geeft de veehouderij totaal geen enkel perspectief.

Wij zijn van mening dat voor het Gelderse stikstofbeleid de volgende uitgangspunten moeten gelden:

- de échte staat van de natuur in de N2000 gebieden op basis van voldoende metingen, waarnemingen en feiten.
- de échte oorzaken van eventuele tekortkomingen in de natuurgebieden, feitelijk, zonder vooringenomen de factor 'stikstof uit de veehouderij' op te voeren.
- de stand van zaken van de eerder geplande inrichtings- en beheermaatregelen (zie Gebiedsanalyses van december 2017 en Beheerplannen) in de N2000 gebieden: zijn ze uitgevoerd en wanneer? Wat zijn de te verwachten effecten hiervan?
- de feitelijke stikstofdepositie op de N2000 gebieden en onderzoek naar de herkomst/bronnen: ook hier moeten de feiten op tafel.

Daarbij stellen wij de volgende kaders:

- Gedwongen opkoop en onteigening is onbespreekbaar
- Vergund is vergund, en daar hoort ook latente ruimte bij
- Landbouwgrond blijft zoveel mogelijk beschikbaar voor de landbouw (er komt geen tussenvariant, dus heeft bestemming agrarisch of natuur)
- Er komt een goed functionerend stikstof registratie systeem, dat stikstof transacties registreert en labelt naar afkomst
- Perspectief voor ondernemers is en blijft het uitgangspunt
- Gelijkwaardigheid aan gebiedstafels in zeggenschap en belangenvertegenwoordiging

Daarnaast vragen wij u als Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van Gelderland dringend om zowel langs bestuurlijke als politieke weg, binnen IPO, Kabinet en Tweede Kamer te bewerkstelligen dat:

- Er beleid geformuleerd en vastgesteld wordt waarbij niet repressie centraal staat, maar een beloning op reductie waardoor er meer perspectief ontstaat
- PAS-melders, interimers en andere knelgevallen zo snel mogelijk een vergunning krijgen, dit moet topprioriteit krijgen op alle niveaus.
- De Provincie het onteigenings-middel niet zal inzetten én ook richting Rijksoverheid alles zal doen om te voorkomen dat de overheid hierop ingrijpt en het stuur overneemt.
- Het Rijk en Provincies afscheid nemen van de Kritische Depositie Waarde (KDW) als algemene norm en gaat sturen op de daadwerkelijke staat van natuur.

Wij willen als boeren niet alleen meepraten, maar ook dat er naar ons geluisterd wordt en onze input beter meegewogen wordt in besluitvorming. Het gaat immers over ons levenswerk en onze eigendommen. Uitvoering van de Hoofdlijnenbrief zal leiden tot het grotendeels uitfaseren van de veehouderijen, en zal desastreuze gevolgen hebben voor voedselzekerheid, leefbaarheid op het platteland. Dit zal BV Nederland geen goed gaan doen. Wij vragen GS en PS dan ook met klem om in te stemmen met de hierboven genoemde kaders en uitgangspunten, alsook daar openlijk over naar buiten te treden.

Wij blijven met u als bestuurlijk verantwoordelijke in gesprek om gezamenlijk de uitdagingen aan te gaan en te werken aan duidelijk toekomstperspectief voor onze Gelderse boeren en tuinders, binnen de gestelde kaders en voorwaarden.

Wanneer geen gehoor gegeven wordt aan onze oproep en de punten uit deze brandbrief, zijn wij genoodzaakt onze deelname aan gebiedsprocessen te staken.

We zien uw reactie graag tegemoet.

Het Gelders Landbouw Collectief,

LTO Noord
Nederlandse Melkvee Vakbond (NMV)
Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV)
Nederlandse Vereniging Pluimveehouders (NVP)
Gelders Agrarisch Jongeren Kontakt (GAJK)
Agractie
FDF
Netwerk Grondig

Provinsje Fryslân
Tweebaksmarkt 52
8911 KZ Leeuwarden

T.n.v. Het college van Gedeputeerde Staten en tevens de leden van Provinciale Staten.

Hartwerd

8 april 2022

Betreft: Randvoorwaarden Fries Landbouw Collectief inzake stikstofdossier.

Geachte Commissaris der Koning, gedeputeerden en statenleden,

Wij streven als Fries Landbouw Collectief (FLC) bestaande uit LTO Noord, FDF, NMV, Agractie, DDB, KBF, Friesch Grondbezit en de AJF nog altijd naar 'de Fryske Oanpak' en vinden het daarom jammer dat wij geregeld via de media op de hoogte worden gebracht van voorgenomen beleid.

Naar aanleiding van verschillende berichtgevingen de afgelopen weken, in zowel landelijke als provinciale media, voelen wij ons als FLC genoodzaakt om in navolging van onze inbreng op 21 januari jongstleden deze brief te schrijven. Ook de recente lijn van Minister Van der Wal noopt ons tot deze brief.

Allereerst willen wij u als Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van Fryslân dringend verzoeken om zowel langs bestuurlijke als politieke weg, binnen IPO, Kabinet en Tweede Kamer te bewerkstelligen dat:

- De PAS-melders en andere situaties waar de betrokkene te goeder trouw heeft gehandeld, direct worden gelegaliseerd. Zonder legalisatie geen gebiedsprocessen.
- We afstappen van de Kritische Depositie Waarde (KDW) als criterium en daarvoor in de plaats gaan we naar de vraag hoe de natuur er voor staat en welke drukfactoren daarbij een rol spelen.
- Dwingend instrumentarium zoals onteigening, bestemming en voorkeursrecht uit de voorstellen wordt gehaald.

Daarnaast trekken we in deze brief als FLC een harde lijn om daarmee de Friese boeren in bescherming te nemen. Dit komt er op neer dat wij alle medewerking per direct zullen stoppen als (één van) de volgende harde randvoorwaarden genegeerd wordt:

- Gedwongen opkoop is onbespreekbaar.
Steeds vaker valt de term 'onteiening' in zowel landelijke als Friese media. Afgelopen week nota bene in combinatie met aantallen en regio's. Dit resulteert er in dat de emoties hoog oplopen in de betreffende gebieden en agrarische ondernemers met angst en spanning over het erf lopen. Vrijwillige opkoop/verplaatsing en innovatie zijn wat het FLC betreft de enige opties. Wij hebben in de diverse dialogen en sessies hiertoe voldoende handvaten gegeven.
- Vergund is vergund.
De discussie rondom latente ruimte in vergunningen lijkt maar actueel te blijven. Doordat de meest invloedrijke diercategorieën (melkvee, pluimvee en varkens) afgebakend zijn middels dier- en fosfaatrechten is een toename in ammoniakemissie niet voor de hand liggend. Sterker nog, alle latente ruimte die in gebruik wordt genomen zal worden benut middels emissie reducerende technieken die per eenheid een emissiedaling met zich mee brengen. Bovendien is veel latente ruimte (nog) onbenut door verscheidene vormen van overheidsingrijpen.

- Landbouwgrond blijft landbouwgrond

Vanuit de gebiedsgerichte aanpakken is inmiddels duidelijk dat er op grote schaal grondtransacties zullen plaatsvinden tussen de landbouw en de provincie. Om de landbouw te verduurzamen en natuurinclusiever te maken, om het platteland leefbaar te houden en om een sterke agrarische structuur te behouden is het van belang dat deze gronden opnieuw ten behoeve van de landbouw ter beschikking komen cq blijven.

Naast de bovengenoemde harde randvoorwaarden wil het FLC ook aandacht vragen bij de provincie voor de hier navolgende voorwaarden:

- Voorafgaand aan gebiedsprocessen en andere maatregelen dient eerst een monitoringssysteem gereed te zijn, waarbij voor iedereen raadpleegbaar en gelabeld wordt bijgehouden welke sector hoeveel emissie (en depositie) gereduceerd heeft.
- Werk op basis van keuzevrijheid en wenkend perspectief in plaats van regressie, waar we nu op af stevenen. Economisch duurzaam landbouwperspectief moet een volwaardig doel van de gebiedsgerichte aanpak zijn. Daarbij past bijvoorbeeld het principe betalen voor elke kg emissiereductie.
- Beleid o.b.v. onafhankelijke en complete bronemissiemetingen (dus niet alleen de MAN systematiek), depositiemetingen en de staat van instandhouding i.p.v. krampachtig vasthouden aan de Kritische Depositie Waarden (KDW's). Daarin ook kijkend naar overige drukfactoren als water, ph, mineralen en beheer.
- Innovatie leidend laten zijn om reductie te bewerkstelligen, zoals dat ook in andere sectoren leidend is.
- De focus meer op de blijvende boer in plaats van op grootschalige opkoop. Investeren in de sector in plaats van in het bejaardentehuis.
- Krimp en extensivering van de veestapel mogen niet als doel op zich gesteld worden.
- Open kaart spelen, dus inzichtelijk maken van de data uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF).
- De menselijke maat duidelijker mee laten wegen in te vormen beleid.
- De sociaal maatschappelijke impact van berichtgeving in media bij besluitvorming dient vooraf gemanaged te worden.
- Tijdige en transparante communicatie om draagvlak en een proactieve houding vanuit de landbouw te behouden.

Ook vinden we het ontoelaatbaar, stigmatiserend en polariserend hoe minister Christianne van der Wal in diverse media heeft opgetreden. Daarnaast zijn we totaal niet gediend van eventuele landelijke druk als het de minister niet snel genoeg gaat. Wij laten ons niet chanteren met het middel 'onteigening'. Rome is ook niet op één dag gebouwd en wij zijn van mening dat eerst geïnvesteerd dient te worden in een goed fundament (monitoring, legalisatie e.d.).

Wij verzoeken u dringend - zowel de Gedeputeerde Staten als de Provinciale Staten – om op de kortst mogelijke termijn, u in te spannen opdat ook in de landelijke context de juiste keuzes worden gemaakt en in te stemmen met onze hierboven beschreven uitgangspunten en randvoorwaarden. Tevens verzoeken wij u tot openbare afkeuring van de uitlatingen van de minister inzake onteigening. Graag horen wij van de provincie op welke termijn wij replek op ze brief kunnen verwachten.

Uiteraard blijven wij graag met jullie in gesprek om gezamenlijk de uitdagingen aan te gaan en de Fryske Oanpak gestalte te geven, maar dan moet dit wel op een manier die nog enigszins recht doet aan de landbouw. Met meer dan gewone belangstelling zien we uw reactie tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Namens het Friese Landbouw Collectief;

LTO Noord

Agractie

K.B.F.

Fr. Grondbezit

N.M.V.

D.D.B.

F.D.F.

AJF

Teken ik,

Aan Provinciale en Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland

Per e-mail:

- * Statengriffie
- * Provinciesecretaris
- * Gedeputeerde Jeannette Baljeu -
- *

Datum: 12 april 2022

Betreft: **Voorwaarden deelname aan stikstofafels op provinciaal en gebiedsniveau**

Geachte leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten,

De land- en tuinbouw is de belangrijkste drager van een vitaal platteland, ook in Zuid-Holland, en speelt daarmee een cruciale rol in een toekomstgerichte en duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied. Nu zien wij als agrarisch stikstofcollectief Zuid-Holland een grote onzekerheid over het toekomstperspectief van onze Zuid-Hollandse boeren en tuinders met het oog op de huidige ontwikkelingen vanuit het Rijk.

Wij willen meedoen in gebiedsprocessen in Zuid-Holland maar wel op basis van perspectief, een duidelijke opdracht en een gedegen analyse. Voor een gedegen gebiedsproces met draagvlak is een duidelijk einddoel en een plan hoe deze te bereiken noodzakelijk. Hiervoor hebben wij de volgende voorwaarden geformuleerd als essentieel voor een toekomstperspectief in de landbouw en dus voor een goed gesprek op provinciaal en lokaal niveau.

Voorwaarden voor gesprekken:

1. Er wordt gekeken naar de staat van instandhouding in de natuur in plaats van de kritische depositiewaarde (KDW) als leidend in de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA).
2. Een duidelijke tijdlijn en proces voor het legaliseren van PAS-melders, interimers en andere knelgevallen.
3. Nieuwe innovaties en managementmaatregelen moeten juridisch houdbaar zijn, boeren willen niet te goeder trouw handelen om vervolgens voor een rechter gedaagd te worden.
4. Inventariseren middels een gedegen gebiedsanalyse van de:
 - a. Situatie natuur
 - b. Situatie uitstoot
 - c. Situatie vergunningen
 - d. Situatie monitoring
5. Duidelijkheid over wat er nodig is voor:
 - a. Het met spoed legaliseren van PAS-melders, interimers, andere kleine uitstoters en knelgevallen.
 - b. Nieuwe ontwikkelingen landbouw wonen, bedrijvigheid, mobiliteit.
 - c. Voorkomen achteruitgang staat van instandhouding N-gevoelige natuur, zo mogelijk verbeteren.

6. Zowel bedrijven met een Wnb-vergunning als bedrijven die zonder Wnb-vergunning zitten kunnen meedoen aan reductieprogramma's en innovaties.
7. Heldere en open communicatie van de provincie richting de sector/gebied. De leden van een gebiedstafel worden niet de boodschappers van de provincie.
8. Evenredige reductie, iedere sector doet mee.
9. Onteigening voor emissiereductie is voor ons niet acceptabel.

Voorwaarden tijdens deelname:

Uitgangspunt bij uitvoering van de stikstofreductie-maatregelen door agrarische bedrijven is dat ondernemers de ruimte krijgen om in hun eigen bedrijfsvoering hun creatieve ondernemerskracht te gebruiken om deze opgaven, waar nodig met hulp van partners, te kunnen oplossen. Het is daarbij belangrijk dat er in de gebiedsgerichte aanpak respect is voor:

1. Het tempo dat boeren kunnen maken.
2. Het verdienvermogen.
3. Het belang van voedselproductie uit eigen land/eigen omgeving.
4. Het behouden van een vitaal en levend platteland.
5. De psychosociale impact van een GGA naast andere lopende zaken.
6. De menselijke maat.

Wij kunnen dit alleen doen als er voor ondernemers ook daadwerkelijk structureel economisch perspectief wordt geboden. Hiervoor moet er ruimte blijven om een duurzame bedrijfsvoering te realiseren. Wij zullen daarom met elkaar (overheden, ondernemers in diverse sectoren, organisaties, burgers EN boeren en tuinders) moeten zoeken naar een balans tussen leveren en ontvangen van ruimte om te mogen ondernemen.

Hoogachtend,
Namens het Agrarisch Stikstof Collectief Zuid-Holland

8 april 2022

Aan Provinciale en Gedeputeerde Staten van Flevoland

Betreft: Pauzering gebiedsgerichte aanpak stikstof Flevoland

Geachte Statenleden,

Via deze brief willen we u laten weten dat de we als Stikstofgroep Landbouw Flevoland de gesprekken over de gebiedsgerichte aanpak in onze provincie willen pauzeren. Door het handelen van de provincie is veel ongenoegen ontstaan. Dit ongenoegen is in de afgelopen week versterkt door een nationale eenzijdige focus op opkoop, fouten bij het RIVM en onduidelijkheid tijdens de provinciale bijeenkomst vorige week in Luttelgeest.

Voordat we verder kunnen praten willen we als Stikstofgroep Landbouw Flevoland duidelijkheid over de volgende punten:

- We willen dat de data van ons gebied in beeld wordt gebracht en transparant wordt gedeeld. Daarbij willen we ruimte voor aanpassing aan de data als deze niet klopt.
- We willen een 0-meting en dat de uitgangspunten waarmee we in het gebiedsproces werken bekend zijn.
- We verwachten een spoedige legalisatie van de PAS-melders, interimmers en andere knelgevallen. Daarbij willen we duidelijkheid over de termijn en de procedure.
- We willen geen ingetekende kaarten en beelden voorafgaand aan het gebiedsproces.
- We willen dat u afstapt van een eenzijdige focus op KDW.
- We verwachten een focus op innovatie. In het oostelijk deel van de Noordoostpolder bestaat het overgrote deel van de bedrijven uit akkerbouw en zit er weinig veehouderij, die ook nog eens geen piekbelaster zijn.
- We verwachten dat uw communicatie richting boeren en tuinders verbetert.
- We willen dat boeren en tuinders weer toekomstperspectief geboden wordt.

Wij staan open voor een gesprek over de toekomst van de land- en tuinbouw van onze mooie provincie, maar daarvoor is het nodig dat wij duidelijkheid krijgen over bovenstaande punten. Zodra deze randvoorwaarden zijn geregeld, kunnen we onze pauzering stopzetten. Vanuit de Stikstofgroep Landbouw Flevoland hebben we steeds constructief meegedacht tijdens de gesprekken aan de verschillende tafels en zullen dat dan ook blijven doen. Daarbij verwachten we eenzelfde houding vanuit de provincie.

Met vriendelijke groet,

Namens stikstofgroep Landbouw Flevoland,